

Pannon Térségfejlesztő Egyesület

Térségi összefoglaló

2015. november 4.

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Magyar
Nemzeti
Vidéki
Hálózat

A projekt az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló intézkedések Irányító Hatóságának jóváhagyásával készült.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	3
2. Térségi helyzetelemzés	4
3. Fejlesztési irányok	16
3.1 Rendezvénysorozat lebonyolítása.....	18
4. Összegzés	23

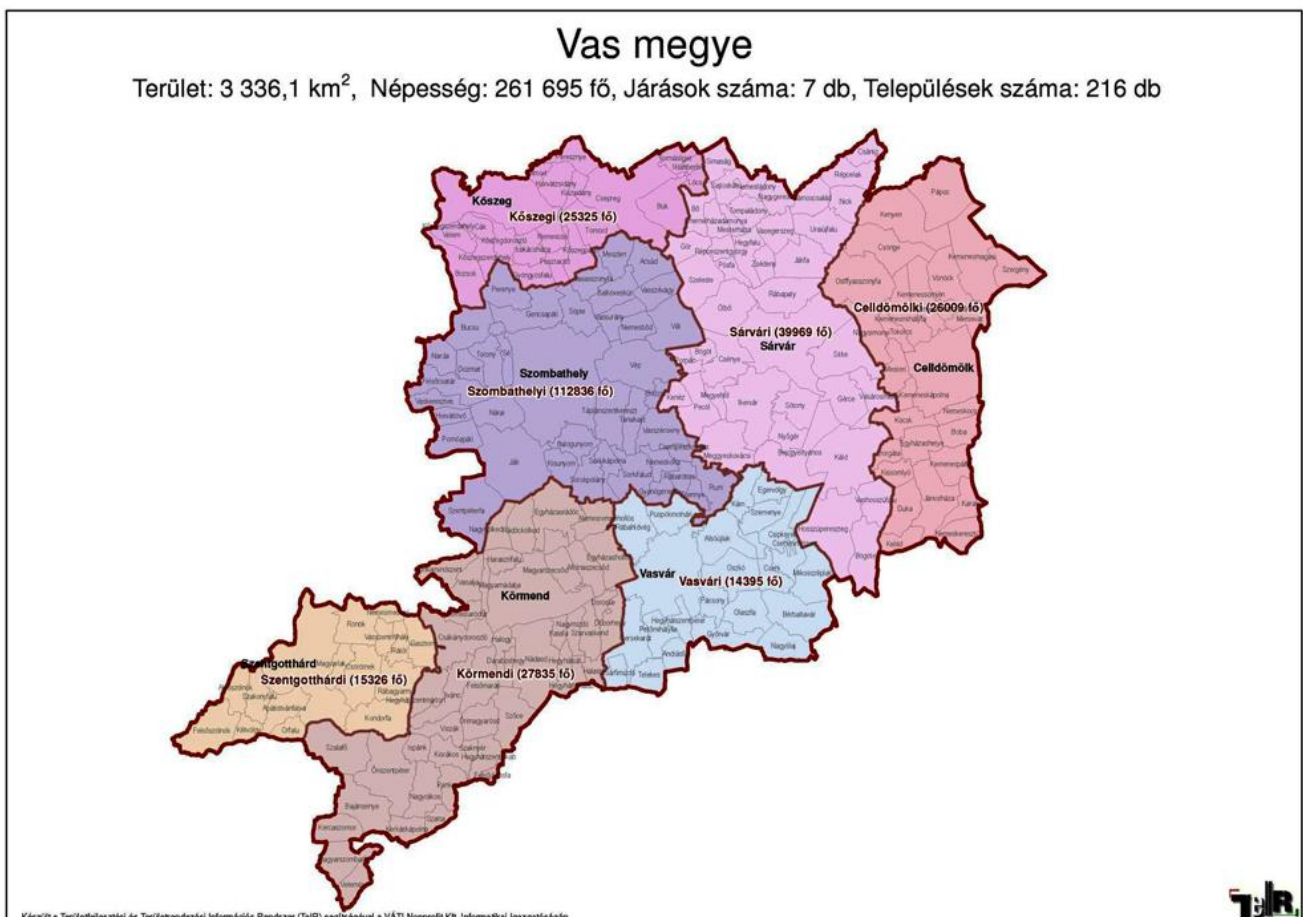
1. Bevezető

A Miniszterelnökség 8 alkalomból álló rendezvénysorozat lebonyolításával bízta meg a Pannon Térségfejlesztő Egyesületet 2015 őszén. A rendezvénysorozat célja a 2014-2020-as Vidékfejlesztési Program megvalósítása érdekében a Pannon Térségfejlesztő Egyesület új vidékfejlesztési szervezet által lefedett térségben olyan fórumok szervezése, amelyek elősegítik a szervezet bevezetését, megismerését és meggyökeresedését a térségben. Az új vidékfejlesztési szervezet társadalmasítása érdekében továbbá szükséges az alapvető kommunikációt segítő weboldalt, illetve a szervezet azonosítását elősegítő logót létrehozni. A fórumok keretében a települések lakossági fejlesztési igényeit is szükséges felmérni. A fórunsorozat keretében az érintett térség településein legalább 8 alkalommal szükséges fórumot rendezni, amely lehetőség szerint eltérő helyszínen (településen) kerül megrendezésre. A rendezvénysorozat eseményein a 2014-2020. közötti Vidékfejlesztési Program vidéki térségeket érintő intézkedéseinek megismertetését, valamint a vidéki térségekben elérhető Európai Uniós és állami fejlesztési forrásokkal kapcsolatos tájékoztatást is elvégezheti. A rendezvénysorozat célja a LEADER HACS térségi beágyazódásának elősegítése a minél sokrétűbb vidéki célcsoportok elérése, ezáltal a területi fejlesztési igények és lehetőségek megfelelő koordinációjának megvalósítása.

2. Térségi helyzetelemzés

A Szombathelyi járás Nyugat-Dunántúlon, Vas megye nyugati határának térségében, Ausztria szomszédságában található. Területe 646,36 km², népessége 110 392 fő, népsűrűsége pedig 170,8 fő/km² volt 2013-ban. A járáshoz összesen negyven település tartozik, amelyek közül a járás – és egyben a megye – központja Szombathely, valamint Vép városi jogállással bír, míg a többi település községi ranggal rendelkezik. Ezek a következők: Acsád, Balogunyom, Bozzai, Bucsu, Csempezkopács, Dozmat, Felsőcsatár, Gencsapáti, Gyanógeregye, Horvátlövő, Ják, Kisunyom, Meszlen, Nárái, Narda, Nemesbőd, Nemeskolta, Perenye, Pornóapáti, Rábatöttös, Rum, Salköveskút, Sé, Sorkifalud, Sorkikápolna, Sorokpolány, Söpte, Szentpéterfa, Tanakajd, Táplánszentkereszt, Torony, Vasasszonyfa, Vaskeresztes, Vassurány, Vasszécseny, Vasszilvág, Vát és Zsennye.

1. térkép: Vas megye

Forrás: www.jaras.info.hu

2. térkép: Szombathelyi járás

Forrás: www.vasmege.hu

A járás relatív földrajzi fekvése – az osztrák határ közelségét, valamint a határon átnyúló kapcsolatok erősödését tekintve – előnyös, azonban Budapesttől, valamint a TEN-T hálózattól való viszonylagos távolsága kisebb nehézségeket okoz a térség gazdasági- és társadalmi integrációjában. A Győr-Szombathely gyorsforgalmi út elkészülésével az elérhetőség tovább javul 2016 végére, valamint az S31-es országhatárig történő kiépítése és a 87-es elkerülő út megépítése is kedvezőbb helyzetbe hozza a térséget pár éven belül.

A Szombathelyi Járás vasúti közlekedési helyzetéről elmondható, hogy napjainkban hat vasútvonalon közlekednek vonatok Szombathely állomásáról, amelyek a térség egyes településein is áthaladnak. A jelenleg is aktív viszonylatok a következők:

- Szombathely–Sopron (15. sz. vasútvonal);
- Szombathely–Porpác–Hegyeshalom–Rajka (16. sz. vasútvonal);
- Szombathely–Nagykanizsa (17. sz. vasútvonal);

- Szombathely–Kőszeg (18. sz. vasútvonal);
- Szombathely–Székesfehérvár (20. sz. vasútvonal);
- Szombathely–Szentgotthárd (21. sz. vasútvonal).

A vasúti közlekedés jelentősége tovább erősödhet abban az esetben, ha sikerül helyreállítani/létrehozni a korábban már funkcionáló Szombathely és Oberwart (Ausztia, magyar nevén Felsőőr) közötti vasúti kapcsolatot, amelyre a különböző tervek és hatásvizsgálatok már rendelkezésre állnak.

Vas megye településhálózata alapvetően aprófalvas jellegű, azonban a Szombathelyi járás kivételnek tekinthető. Habár a településállomány közel fele ötszáz főnél kisebb népességű falvakból áll, az ezer lakost meghaladó települések aránya is jelentős (közel 1/3), amely a környező térségekhez viszonyítva rendkívül magas. Ennek oka elsősorban a megyeközponthoz kapcsolódó agglomerációs települések jelenléte, ahol az alapvetően magasabb népességszámhoz stagnálás, vagy nagyobb mértékű oda irányuló vándorlás is társul. Az 1. táblázat a Szombathelyi járás településeinek lakosság szám változását mutatja be 2003 és 2013 között:

1. táblázat: A Szombathelyi járás településeinek lakossága

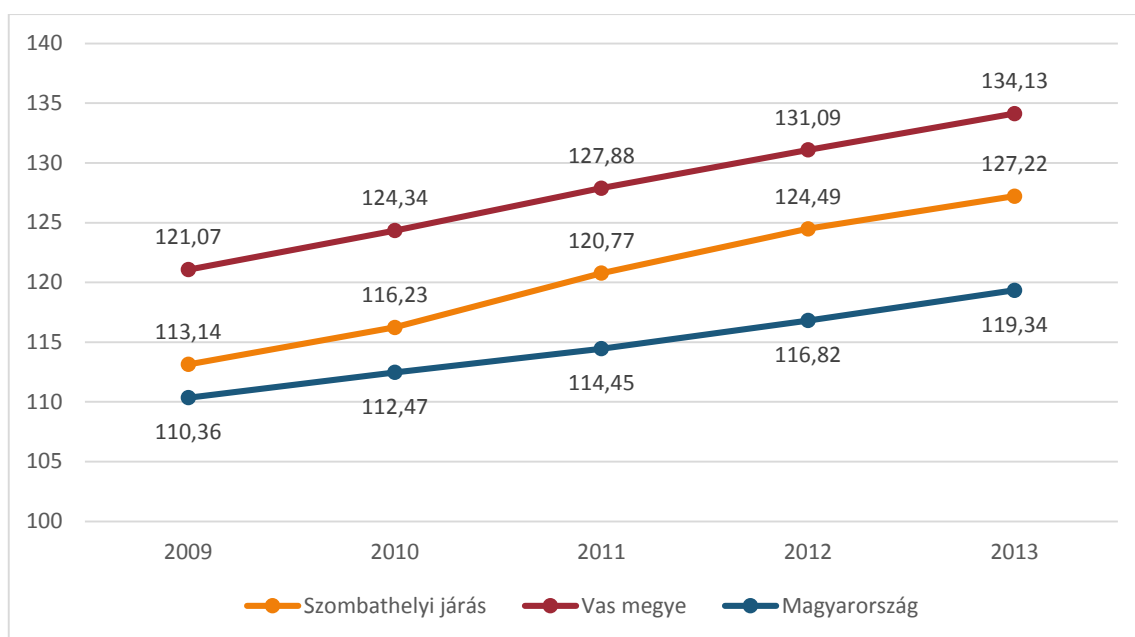
Területi egység	2003	2009	2010	2011	2012	2013	2013/2003 [%]
<i>Szombathely</i>	80 530	79 438	79 590	79 348	77 547	77 566	-3,68
<i>Vép</i>	3 591	3 411	3 349	3 358	3 323	3 311	-7,80
<i>Gencsapáti</i>	2 642	2 891	2 867	2 869	2 743	2 724	3,10
<i>Ják</i>	2 475	2 590	2 584	2 591	2 603	2 603	5,17
<i>Táplánszentkereszt</i>	2 409	2 633	2 621	2 617	2 570	2 563	6,39
<i>Torony</i>	1 591	1 941	1 947	1 948	1 942	1 924	20,93
<i>Sé</i>	1 299	1 399	1 392	1 417	1 352	1 347	3,70
<i>Vasszécseny</i>	1 428	1 433	1 423	1 416	1 374	1 331	-6,79
<i>Nárai</i>	1 117	1 271	1 276	1 283	1 233	1 241	11,10
<i>Rum</i>	1 283	1 239	1 232	1 163	1 166	1 202	-6,31
<i>Balogunyom</i>	1 241	1 230	1 212	1 190	1 144	1 124	-9,43
<i>Szentpéterfa</i>	1 035	966	957	953	1 006	997	-3,67
<i>Sorokpolány</i>	838	861	855	840	836	834	-0,48
<i>Vassurány</i>	874	803	791	800	824	814	-6,86
<i>Söpte</i>	805	809	820	805	763	747	-7,20
<i>Tanakajd</i>	758	771	768	765	715	705	-6,99
<i>Vát</i>	697	677	664	662	671	659	-5,45
<i>Sorkifalud</i>	682	640	670	668	652	655	-3,96
<i>Perenye</i>	677	701	688	686	646	647	-4,43

Nemesbőd	632	638	629	618	612	619	-2,06
Acsád	653	675	662	672	585	572	-12,40
Bucsu	596	594	593	586	543	558	-6,38
Felsőcsatár	465	467	479	502	491	496	6,67
Narda	514	513	502	497	464	466	-9,34
Salköveskút	447	515	516	506	473	466	4,25
Kisunyom	388	420	417	415	418	432	11,34
Pornóapáti	392	407	410	415	398	395	0,77
Vasasszonyfa	385	380	368	368	373	379	-1,56
Vaskeresztes	351	372	381	377	373	377	7,41
Vasszilvág	401	413	417	401	376	370	-7,73
Nemeskolta	368	375	374	352	351	346	-5,98
Bozzai	318	323	324	316	309	320	0,63
Csempeszkopács	308	309	306	285	285	280	-9,09
Sorkikápolna	266	269	277	276	246	238	-10,53
Dozmat	187	232	231	226	225	222	18,72
Rábatöttös	236	224	212	206	207	218	-7,63
Meszlen	230	224	214	217	218	212	-7,83
Horvátlövő	200	214	215	196	198	193	-3,50
Gyanógergye	148	156	154	153	151	144	-2,70
Zsennye	102	102	102	100	98	95	-6,86
Szombathelyi járás	113 559	113 526	113 489	113 063	110 504	110 392	-2,79
Vas megye	266 342	259 364	257 688	256 458	255 294	254 580	-4,42
Magyarország	10 116 742	10 014 324	9 985 722	9 957 731	9 908 798	9 877 365	-2,37

Adatok forrása: TeIR

Sajnálatos módon a társadalom előregedése a Szombathelyi járás lakosságát is érinti. Az öregedési index – azaz a száz, 14 év alatti lakosra jutó 65 éves kor feletti lakosok száma – Magyarországon 2009 és 2013 között nyolc százalékkal, 110,4-ről 119,3-ra emelkedett. A növekedés üteme 2,65 százalékkal haladta meg az országos átlagot Vas megyében, azonban a Szombathelyi járásban kedvezőbb helyzet tapasztalható: 2009-ben 113,1 volt az öregedési index, míg 2013-ban 127,2 gyermekkorú jutott száz 65 évesnél idősebb lakosra (1. ábra).

1. ábra: Az öregedési index változása, 2009–2013

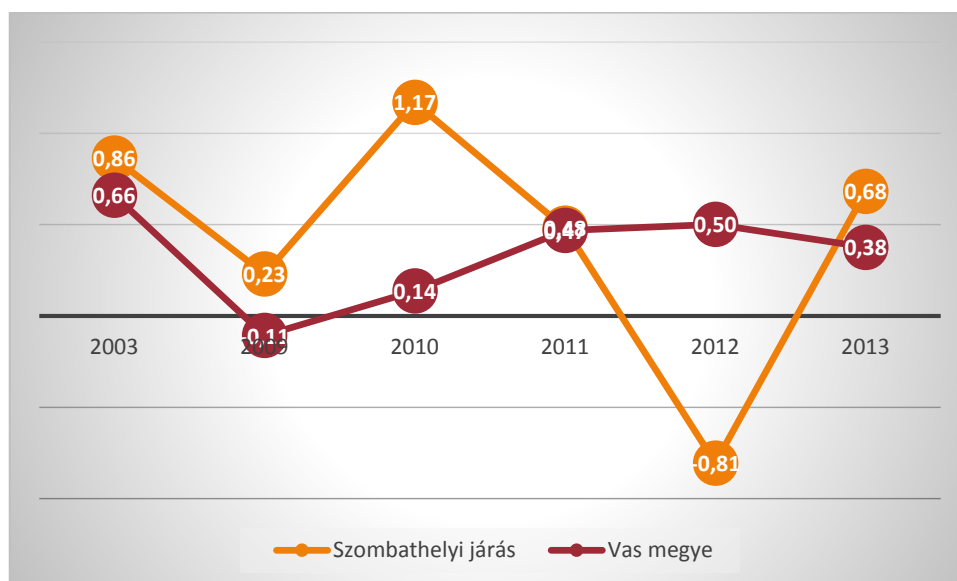

Adatok forrása: TeIR

A térségen belül jelentős különbségek vannak a mutatók alapján a kedvezőbb helyzetű határközeli települések, valamint a Szombathelytől keleti irányba elhelyezkedő települések gazdasági-társadalmi helyzete között.

A belföldi vándorlásról elmondható, hogy Vas megyére összességében a pozitív egyenleg jellemző. Ez járási szinten erősen eltérő összetevők eredőjéből adódik össze: a periférikus elhelyezkedéssel bíró területeken elsősorban az elvándorlás jellemző, míg az osztrák határ menti, illetve központi térségekben kismértékű, pozitív irányú migráció jelentkezett. Ennek megfelelően a Szombathelyi járásban a 2012-es negatív értéktől eltekintve az odavándorlás jellemző. Települési szinten érdemes megemlíteni azt, hogy a pozitív belföldi migrációs egyenleg már nem csak a Szombathely körüli gyűrűt érinti kizárólagosan, hanem a távolabbi, de kedvező elérhetőségi adottságokkal rendelkező településeket is. E közben a megye- és járásszékhely vándorlási jellemzői is megfordulni látszanak: a kiköltözési hullámot követően 2010-től kezdődően pozitív egyenleg volt jellemző. Ez nagy valószínűséggel szoros összefüggésben áll a gazdasági válság miatt lezuhanó ingatlanpiaci árakkal, valamint az ország más vidékeiről (elsősorban Kelet-Magyarországról) ausztriai, illetve helyi munkalehetőségek miatt ideköltözők számának növekedésével. Érdekes kérdés lehet, hogy az újra emelkedésnek induló lakásárak milyen módon fogják befolyásolni Szombathely és térségének migrációs jellemzőit, és miként lehet megoldani a cégek növekvő munkaerőigénye miatt ideköltöző munkavállalók elhelyezését.

2. ábra: A belföldi vándorlás különbözetének ezer lakosra jutó aránya

Az adatok forrása: TEIR, KSH

A Szombathelyi járásban a nyilvántartott álláskeresők száma 2003 és 2013 között nőtt, de a növekedés mértéke mindösszesen csak 4,1%-os volt. Fontos kiemelni azonban azt is, hogy a gazdasági válság egyik csúcspontjához, 2009-hez viszonyítva 2302 fővel, azaz kb. felére csökkent az állást keresők száma a Szombathelyi járás területén, ami elsősorban a gazdasági válság hatásai enyhülésének, a cégek fejlesztéseinek, és közfoglalkoztatási program statisztikai mutatókra gyakorolt pozitív következményeinek köszönhető.

2. táblázat: A Szombathelyi Járásban a nyilvántartott álláskeresők száma

	2003	2009	2010	2011	2012	2013
Acsád	14	27	13	12	16	10
Balogunyom	22	50	47	49	35	24
Bozzai	9	23	22	16	17	7
Bucsu	13	24	16	21	16	17
Csempeszkopács	10	14	8	5	8	7
Dozmat	3	10	10	9	7	4
Felsőcsatár	8	21	11	7	4	6
Gencsapáti	43	95	71	69	62	42
Gyanógergye	6	7	6	7	6	4
Horvátlovó	2	8	9	6	3	5
Ják	65	123	105	63	69	52
Kisunyom	6	23	14	9	16	9
Meszlen	6	6	4	11	9	5

Nárai	31	39	37	19	31	23
Narda	4	16	15	15	10	9
Nemesbőd	18	33	16	9	9	12
Nemeskolta	6	15	7	8	12	10
Perenye	14	28	23	26	21	9
Pornóapáti	9	12	17	10	14	10
Rábatöttös	5	15	10	8	14	3
Rum	22	57	45	35	27	24
Salköveskút	8	30	15	14	12	11
Sé	27	52	32	27	30	18
Sorkifalud	14	22	21	17	18	28
Sorkikápolna	10	13	3	5	8	5
Sorokpolány	22	55	34	24	28	20
Söpte	18	41	29	16	14	13
Szentpéterfa	25	45	30	33	19	23
Szombathely	1497	3105	2588	1978	2261	1633
Tanakajd	22	32	18	16	23	9
Táplánszentkereszt	49	103	93	66	55	60
Torony	62	112	89	70	79	59
Vasasszonyfa	6	13	12	11	11	6
Vaskeresztes	4	7	14	11	9	7
Vassurány	19	42	28	24	12	6
Vasszécseny	24	58	44	35	47	31
Vasszilvagy	10	19	27	18	21	17
Vát	23	49	37	26	29	21
Vép	90	190	151	91	100	80
Zsennye	3	9	6	9	4	2
Szombathelyi járás	2249	4643	3777	2905	3186	2341
Vas megye	6694	12982	10406	8294	8594	6489
Magyarország	359939	604575	591278	552308	569261	414273

Az adatok forrása: TEIR, KSH

A regisztrált munkanélküliek csoportján belül fontos kitérni két, különösen veszélyeztetett célcsoportra:

- az egyik a fiatal munkanélküliek száma és aránya;
- a másik pedig a hosszú távú munkanélküliek aránya.

Fiatal munkanélkülieknek hívjuk azokat a nyilvántartott álláskeresőket, akik a 25 éves kort még nem töltötték be, de regisztrált a munkaügyi hivatalban, mint álláskereső. 2013-ban 412 olyan álláskereső volt, aki a 0-25 éves korcsoportba tartozott. Ez a létszám 311 fővel volt kevesebb a 2009-es adathoz képest (2009: 723 fő). Annak, hogy a 2009-ben több mint 75%-kal több fiatal volt érintett, több oka is lehet: az egyik a gazdasági válság időszakának eleve magasabb munkanélküliségi mutatói; a másik pedig, hogy a válság idején a tapasztaltabb munkaerő alkalmazása és megtartása erősebben éreztette hatását a gazdaságban és a munkaerő-piacon. Harmadik okként pedig az elmúlt évek egyre inkább erősödő, határon túli munkakeresési hulláma, a fiatalok más országokba történő migrációja említhető, ami különösen az ország nyugati területein, egyetemi városaiban élő mobilabb fiataljait érinti.

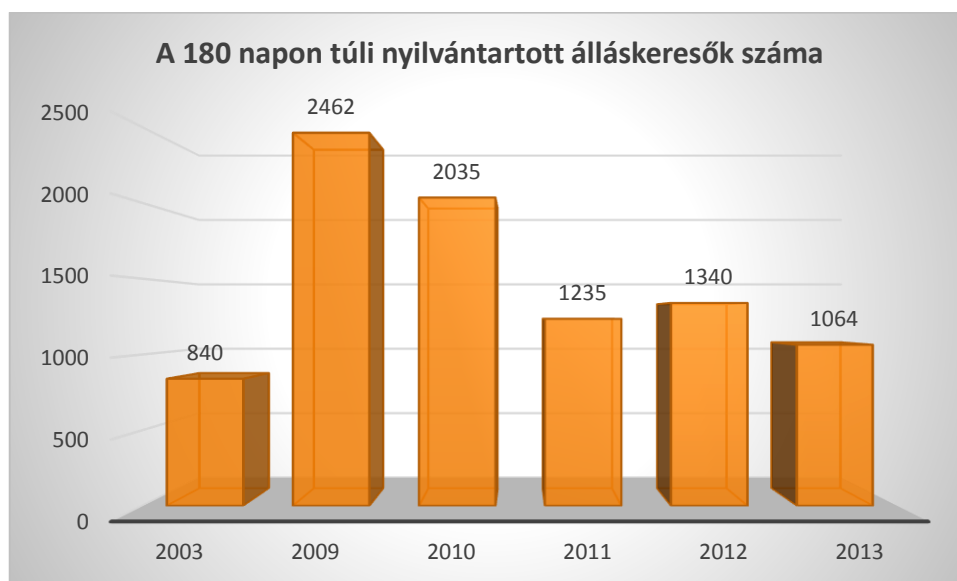
3. táblázat: Az összes nyilvántartott álláskeresőből a 0-25 év közötti nyilvántartott álláskeresők aránya

	2009	2013
Szombathelyi járás	15,6%	17,6%
Vas megye	17,5%	17,9%
Magyarország	17,8%	18,2%

Az adatok forrása: TEIR, KSH

A hosszú távú, azaz a tartós munkanélküliek csoportjába azokat a nyilvántartott álláskeresőket értjük, akik legalább fél éve számítanak hivatalosan is álláskeresőnek. Az adatok alapján láthatjuk, hogy a gazdasági válság éveiben kiugróan megnőtt a hosszú távú álláskeresők száma (2003 és 2009 között 1622 fővel), majd a 2009-es csúcsévet követően szinte folyamatosan csökkent a számuk, 2013-ban már csak 1064 hosszú távú munkanélküli élt a Szombathelyi járásban.

3. ábra: A 180 napon túl nyilvántartott állás keresők száma a Szombathelyi járásban

Az adatok forrása: TEIR, KSH

A Szombathelyi járásban 2013-ban az állás keresők majdnem fele, azaz 45,5%-a 180 napon túl állás kereső volt, ami csak kismértékben nagyobb a Vas megyei átlaghoz képest (44,9%) ugyanakkor kisebb az országos átlagnál (49,9%).

A járásban élők életkörülményeiről a lakásállomány számából alapvetően nem tudunk következtetni, így érdemes más szemszögből rátekinteni a térségre. A lakások komfortfokozatáról a leghitelesebb információkat – az önbevallásos adatfelvétel ellenére – a népszámlálási adatok szolgáltatják számunkra: a 2011-es felmérés alapján a Szombathelyi járásban az alacsony komfortfokozattal bíró lakások (amely a félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásokat foglalják magába) aránya (4,8%) az összes lakás százalékában jóval kisebb, mint az országos átlag (9,3%). Továbbá öröndetes tény, hogy a két népszámlálás közötti időszakban arányuk több mint ötven százalékkal csökkent. Az országos érték hasonló ütemben mérséklődött, azonban abszolút mértéke mindkét vizsgált időpontban közel kétszerese volt a járási adatnak.

4. táblázat: Az alacsony komfortfokozattal bíró lakások aránya az összes lakás százalékában

	2001	2011
Szombathelyi járás átlaga	10,5%	4,8%
Magyarországi átlag	20,1%	9,3%

Az adatok forrása: TEIR, KSH

Az alacsony komfortfokozattal bíró lakások aránya települési szinten erősen mozaikos mind abszolút értékét, mind a két népszámlálás közötti változást tekintve. Amennyiben a Szombathelyi járás

települési átlagát tekintjük (9,6%), a 41 településből 15-nél jelentkezett magasabb arány. A legkedvezőtlenebb értékkel Rábatöttös (24,6%) Sorkikápolna (20%) és Vasszilvág (19,6%) községek rendelkeztek, míg a legalacsonyabb érték Sé (1,9%), Szombathely (3,6%) és Felsőcsatár (3,8%) településeken jelentkezett. Érdeemes megjegyezni, hogy 2001 és 2011 között jelentős mértékű javulás volt tapasztalható e tekintetben: hét településen – Dozmat, Horvátlövő, Zsenyve, Bozzai, Torony, Gyanógeregye és Vaskeresztes – jelentkezett húsz százalékot meghaladó csökkenés, míg további 24 településen volt tíz és húsz százalék között az alacsony komfortfokozattal bíró lakások arányának csökkenése. Összességében a Szombathelyi járás minden településén javulás jelentkezett a két népszámlálás között eltelt időben.

Szombathely a járás központi települése (megyeszékhely), foglalkoztatási, gazdasági, oktatási, szolgáltatási központja. A jelen lévő nagyvállalatok igényei meghaladják a járásban rendelkezésre álló munkaerő nagyságrendjét, emiatt már 50 km-es körzetből is jellemző az ingázás. A megyei jogú városnak köszönhetően a humán szolgáltatások területén komoly szellemi és szervezeti kapacitást képviselő önkormányzati, állami és civil szervezetek vannak jelen, így az esélyteremtés területén is jelentősebb fejlesztések valósulhatnak meg más térségekhez képest. Ami kihívást jelent az a szervezetek közti koordináció, a hatékony partnerség és munkamegosztás megszervezése, a járás településeinek bevonása, továbbá a relatív kedvező gazdasági-társadalmi helyzet ellenére az esélyegyenlőségi problémák iránti érzékenyítés.

Az esélyegyenlőség kérdése nem azonos a szegénységi problémákkal, bár kétségtelen, hogy az esélyegyenlőségi célcsoportok esetében a szociális problémák, szegénységgel kapcsolatos élethelyzetek gyakoribbak. Az esélyegyenlőség garantálása (tehát a diszkrimináció, hátrányos megkülönböztetés tilalma) valójában csak a lehetőségeket teremti meg a valamilyen okból a társadalmi javakból, lehetőségekből nehezebben részesülők számára a hozzáférést. Az egyenlő esélyek biztosítása (tehát kifejezetten célzott, támogató lehetőségek megteremtése, a célzott segítség, a társadalom hozzáállásának megváltoztatása, amely az esélyek kiegyenlítődéhez vezethet) egy lépcső fokai.

Fontos alapvetés, hogy a Szombathelyi járás helyzete országos viszonylatban ugyan jónak mondható, de a helyi viszonyok között itt is vannak problémák. A járás népesedési folyamatai, a gyerekek, családok aránya országos viszonylatban kedvezőnek mondhatóak. Ez részben a megyeszékhely, részben az osztrák határ közelségének is betudható, hiszen a térségbe irányuló beköltözések a fiatalabb népesség érkezése miatt is nagy jelentőséggel bír. Nagyon fontos kérdés tehát, hogy a gyerekekre irányuló szolgáltatások mit jeleznek, és milyen igényeket elégítenek, illetve nem tudnak kielégíteni. Az azzal együtt is kérdés, hogy egyre növekvő igény jelentkezik időseket ellátó szolgáltatásokra. Ezek nyilvánvalóan nem figyelmen kívül hagyható igények, de a helyi társadalom étellel való megtöltése,

további növekedése a gyerekes családok szempontjainak fókuszban tartását igényli. Ezért beszédes adat például az óvodás gyerekek számának jelentős csökkenése. Emellett elgondolkodtató, hogy gyógypedagógiai csoport csupán a járás két településén (Szombathely, Rum) érhető el.

Mindenképpen figyelmet érdemelnek a felnőttoktatás terén tapasztalható hiányosságok. 10 év alatt a középiskolai felnőttoktatás terén óriási romlás tapasztalható: felére csökkent az ott tanulók száma! (1040-ról 478-ra.) A szakiskolai felnőttoktatás terén is hatalmas a zuhanás: 2010 óta a harmadára esett vissza a képzésben résztvevők száma. Nem csak a formális felnőttoktatás, de a felnőttképzés lehetőségei is csökkentek. Tanulókörök, népfőiskolai kezdeményezések, az önképzés napi igénye nélkül sem a munkavállalással, sem az egészségi állapottal kapcsolatos fejlesztési elképzelések nem tudnak megvalósulni. Ez azért is fontos kérdés, mert a járás fejlődése sok szempontból mintha megállni látszana. A járás foglalkoztatási helyzetéről sokat elárul az az adat, hogy 10 év alatt a szombathelyi járás közel 64%-os aktivitási rátája nem változott, míg az országos érték 5%-kal, 53-ról közel 58%-ra, növekedett. A valódi probléma e téren a változás hiánya, ami az eddigiektől eltérő megközelítések és megoldások alkalmazásáért kiált.

Adott térség társadalmának életminőségét jelentősen befolyásolja a kulturális élet színvonala, elérhetősége. A jelenség természetesen több oldalról is megközelíthető: egyfelől már maguk a kultúra iránt támasztott igények is tükrözik a lakosság életszínvonalát, másfelől a kínálati oldal is jellemzi az ott élők átlagos életminőségét. Az is nyilvánvaló, hogy a település funkciójától függően eltérő a közművelődés és kultúra helyben elérhető formája, „minősége”.

A közművelődési programoknak és kulturális szolgáltatásoknak a legtöbb község esetében elsősorban a közművelődési intézmények tudnak helyet adni. A Szombathelyi járásban 2010-ben 53 darab ilyen intézmény működött, míg 2013-ban csupán 39, azonban ez valószínűsíthetően az adatszolgáltatásban jelentkező hiányosság miatti statisztikai hibajelenség. A kulturális rendezvények száma 2009 és 2013 között ingadozó tendenciát mutatott. A legmagasabb érték 2009-ben jelentkezett, ekkor 3 917 rendezvény került bejelentésre. A legkevesebb regisztrált esemény – 3 178 – 2012-ben volt. Az utolsó vizsgált évben a második legmagasabb érték – 3 645 – jelentkezett. 2013-ban Szombathelyen 3 510 rendezvény került megrendezésre, míg a többi településen átlagosan 13,2 volt az események száma. A térség egyik legjelentősebb – nemzetközi viszonylatban is ismert – rendezvénye a Savaria Történelmi Karnevál, amely évente több mint százezer látogatót – járási szinten a kulturális rendezvényen résztvevők harmadát – vonzza. A második legtöbb résztvevőt – 13 482 fő – Gencsapátiban regisztrálták, ahol ilyen téren a legnagyobb vonzerő az évente megrendezett Gencsapáti Pünkösdi Fesztivál.

Hazánkban az Integrált Közösségi Szolgáltató Tér (IKSZT) a teleházak és az E-Magyarország sokfunkciós szolgáltatásaira alapozva jöttek létre. A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap segítségével – általában

a régi épületek felújítása által – egy új, addig hiányzó funkciót ad az adott település számára. Az IKSZT könyvtári, ifjúsági klub és művelődési szerepet tölt be a település kulturális életében. A Szombathelyi járásban Felsőcsatár és Szentpéterfa községekben működik IKSZT.

(*Forrás: „Partnerségi alapú esélyegyenlőségi programok a segítség városában és térségében” ÁROP-1.A.3.-2014-2014-0023, SZOMBATHELYI JÁRÁSI ESÉLYTEREMTŐ PROGRAMTERV, HELYZETELEMZÉS (EGYEZTETÉSI VÁLTOZAT), BFH Európa Projektfejlesztő és Tanácsadó Kft., 2015.)*

3. Fejlesztési irányok

A 2014-2020-ig tartó időszakban a Szombathelyi Járásban a Leader tervezési feladatot és a HACS megalakításának jogosultságát a Vasi Őrtorony Közhasznú Egyesület átalakulását követően a Pannon Térségfejlesztő Egyesület kapta meg. A helyi fejlesztési stratégiát a térséghez tartozó 39 település vezetőivel, civil szervezeteivel, vállalkozásaival közösen, a helyi igényekhez igazodva szeretnénk elkészíteni. A közös gondolkodásra, a fejlesztési igények felmérésére, a tagság kialakítására 8 térségi rendezvény keretében került sor.

A helyszínek kiválasztásánál a teljes térség területi lefedésére törekedtünk.

Rendezvényhelyszínek és időpontok:

Helyszín	Időpont
Gencsapáti , Művelődési Ház, (9721 Gencsapáti, Szentegyház u. 5.)	2015. szeptember 18. 17 óra
Pornóapáti , Művelődési Ház (9796 Pornóapáti, Körmendi u. 2.)	2015. szeptember 29. 17 óra
Salköveskút , Művelődési Ház (9742 Salköveskút, Március 15. tér 2.)	2015. október 5. 17 óra
Sorokpolány , Művelődési Ház (9773 Sorokpolány, Fő u. 104.)	2015. október 13. 17 óra
Sé , Faluház (9789 Sé, Szabadság u. 29.)	2015. október 15. 17 óra
Vasszécseny , Polgármesteri Hivatal (9763 Vasszécseny, Petőfi S. u. 11.)	2015. október 20. 17 óra
Vép , Művelődési Ház és Könyvtár (9751 Vép, Kolozsvári u. 3/a.)	2015. október 27. 17 óra
Gencsapáti , Művelődési Ház, (9721 Gencsapáti, Szentegyház u. 5.)	2015. október 30. 17 óra

A Miniszterelnökség részére megküldött tervezett állapothoz képest egy rendezvény esetében történt módosítás.

A rendezvények tematikája minden esetben azonos volt.

Térségi rendezvények tematikája:

A Pannon Térségfejlesztő Egyesület köszöntője

Polgármesteri köszöntő

Az újonnan elfogadott Vidékfejlesztési Program ismertetése

Beszélgetés, fórum a térségi fejlesztési tervekről

Az egyes rendezvényekre lehetőség szerint minden érintett térségi szereplő meghívást kapott. Az egységes meghívóban minden rendezvényhelyszín feltüntetésre került, így az egyes résztvevők eldönthették, hogy melyik település fórumán kívánnak, illetve tudnak jelen lenni.

3.1 Rendezvénysorozat lebonyolítása

A Pannon Térségfejlesztő Egyesület a Nyugat-Pannon Nonprofit Kft-t bízta meg a 8 rendezvényből álló fórunsorozat lebonyolításával. Minden rendezvény ugyanazon tematika szerint zajlott. Ennek oka, hogy a Helyi Fejlesztési Stratégia elkészítését mikrotérségi szintű igények alapján szeretnénk megvalósítani.

Az egyes fórumok az egyesület elnöke, illetve a helyi polgármester köszöntőjével kezdődtek. Varga Albin, a Pannon Térségfejlesztő Egyesület nevében köszöntötte a megjelenteket, röviden összefoglalta a 2014-2020-as időszakban megvalósítandó LEADER programról, az Akciócsoportról és a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia elkészítéséről ismerteket. Ismertette a Pannon Térségfejlesztő Egyesület eddigi tevékenységét és a szervezettel kapcsolatos jövőbeli teendőket. (tagtoborzás, a HACS-nak megfelelő tagsági összetétel kialakítása, az egyesület alapszabályának a Polgári Törvénykönyvhöz való igazítása). Valamint tájékoztatta az egybegyűlteket az elkövetkező fél év tevékenységéről az októberi fórumok időpontjáról, a novembertől induló HFS tervezési tevékenységről.

Bemutatásra kerültek a nemrégiben elfogadott Vidékfejlesztési Program (VP) célkitűzései, témái és műveletei, az eljárásrendi változások, valamint a Nemzeti Agárgazdasági Kamara által készített kézikönyv a VP-ről.

Minden egyes fórum végén a résztvevőkkel műhelymunka kezdődött a fejlesztési igényekről, a HFS tervezéséről.

A LEADER-ben pályázható tevékenységeknek teljes összhangban kell lenniük a VP tevékenységeivel, de azokkal átfedésbe nem kerülhetnek. A HFS-be olyan fejlesztési igények kerüljenek, melyek innovatívak, a térség együttes fejlesztését teszik lehetővé. A pontszerűen megvalósított fejlesztések egy irányba hassanak, mintegy multiplikatív hatást váltva ki a térségben.

A LEADER programban összesen mintegy 0,5 milliárd forint áll rendelkezésre a Pannon Térségfejlesztő Egyesülethez tartozó 39 településre 2020-ig. Ez az összeg nem teszi lehetővé, hogy nagyívű fejlesztési projekteknél gondolkodjunk, viszont alapja lehet egy hosszabb távú tervezésnek, melyet a VP és más Operatív Programok forrásaiból is lehet majd finanszírozni. Az együttműködés példaként az osztrák Vulkanlandot említhetjük, mely 12 évvel ezelőtt az osztrák kistérségek népszerűségi versenyében az utolsók között volt, ma pedig a 2. helyen. Ezt az eredményt nem a sok nyertes nagy pályázatnak köszönhetik, hanem, hogy tudatosan elkezdtek egy bizonyos irányba haladni, melyhez tartják magukat, minden egyéni kis lépés a nagy egész felé halad.

A Leader programot nem terhelik az eddig beruházások. Szabadabban lehet felhasználni a forrásokat. Jellemző, hogy mindent magunk akarunk. Nem törődünk azzal, hogy a szomszéd fejlesztésével összehangoljuk a miénket. Fejlesztések generálása, együttműködések segítése: ez kell, hogy legyen az egyesület feladata.

A mikrotérségi lehatárolás alapján az alábbi fejlesztési igények merültek fel a fórumok résztvevőiben a szakmai beszélgetések eredményeképpen.

Gencsapáti, 2 alkalom

1. Helyi értékek felkutatása, lejegyzése, megismertetése a helyi lakossággal.
2. Kulturális programok. Nagy hagyománya van már a minden évben megrendezésre kerülő Pünkösdi Vigasságoknak.
3. Termelői piac
4. Tematikus útvonalak kialakítása, helyi értékekre alapozott turisztikai fejlesztések.
5. Fejlesztések alapja minden esetben az együttműködés kell, hogy legyen. Kiemelt figyelmet kell szentelni a mikroállalkozások, helyi termék-előállítók pályázataira. Kisléptékű, innovatív, más alapokhoz nem sorolható fejlesztéseket kell végrehajtani. A Leader program pályázatai más alapok pályázataival komplementer viszonyban kell, hogy álljanak. Szoftver alapú hardver fejlesztést kell végrehajtani. A szoftvert a helyi közösség jelenti.
6. Kisléptékű iparfejlesztés
7. Köznevelési intézmények fejlesztése
8. Turisztikai együttműködésre épülő fejlesztések a Gyöngyös mentén.
9. Tájházprogram, több helyen.
10. Kőszeg Szombathely közti kerékpárút kialakítása
11. Térség közkedvelt zarándokhelye és tematikus túraútvonalak csomópontja (Mária út, Szent Márton út, Gyöngyös Völgye Turisztikai Útvonal része) a gencsapáti Szent Kút.

Pornóapáti

A Pinka-mente szervesen összekapcsolódó mikrotérség, melynek településeit a természeti környezet, a határmentiség, nemzetiségek kötik össze.

1. Pinka-menti tematikus program kialakítása, melybe a jelenlegi LEADER keretei között a lehető legtöbb vállalkozó (pl. almatermesztő, borász, vendéglátó), civilszervezet (pl. horgászok) és az önkormányzatok is becsatlakozhatnának. A későbbiekben jól kapcsolódhatna egy LEADER térségek közötti projekthez is, így a program folytatása is garantált lehetne. Mottó: hal, víz, bor, nemzetiségi kultúra. A fejlesztések lényege minden esetben az élmény kell, hogy legyen.
2. Forgó termelői piac, melynek lényege, hogy minden második héten másik településen lenne termelői piac, ehhez be lehetne szerezni mobil sátrakat, és lehetne kapcsolni pl. borkóstolót, „halkóstolót” is. Ez turisztikai vonzerőként is megállja a helyét, valamint az önkormányzatnak is lehetne belőle bevétele.
3. Térképet kellene készíteni a térségben fellelhető őstermelőkről, nyitott portákról, pihenőhelyekről, hogy azok a turisták, akik idelátogatnak, könnyebben tájékozódjanak, és lássák a kikapcsolódási lehetőségeket.
4. Strand a Pinkán a szelíd turizmus jegyében.
5. Kulturális műsorok, programok rendszeressé tétele, és a lehető legtöbb kulturális egyesület bevonása, egyre több településen (nemzetiségi kultúra).

Salköveskút

1. Szombathely mellett kissé háttérbe szorul ez a térség. Nincsenek igazán fejlesztési lehetőségek. Mezőgazdasági termelésre és állattartásra alapozva lehetne esetleg fejlesztéseket végrehajtani.
2. Szombathely-Bük kerékpáros útvonal áthalad a környező településeken. Megállóhelyek kialakítása, tematikus útvonalak kitáblázása.

Sorokpolány

Kevés a munkaerő. Nincs fiatalság. 10 emberből 8 azt mondja, hogy elmegy külföldre. Ha egy multi fejleszteni szeretne, akkor nem talál elég munkaerőt.

A közösségi fejlesztések előrevihetik a térséget. Tartalomfejlesztésre a Leader-ben van lehetőség. A településeket leképező közösségeket lehetne fejleszteni.

1. A kulturális együttműködésre lehetne alapozni: román kori templomok, Sorok-menti kiadvány, Sorok-menti katolikus újság. Sorokpolányi kastély és a templomok – húzó arculatot jelenthetnének. A kastély helyet adhatna hangversenyeknek. A tulajdonos viszont csak egy évben egyszer nyitja ki a kastélyt. A bevételt a helyi civil szervezetek kapják.

2. Közös információs adatbázis, közös honlap készítése.

Sé

„A vidék újra vidék legyen, a falu újra falu legyen.”

TOP-os pályázati ötleteket kiszelezták. Kivették teljesen a vallási turizmust, a kerékpárutas fejlesztéseket, a rendezvényeket. Ez minden önkormányzatnak hiányozni fog. Ezek ugyan a Leaderbe nem férnek bele, de ezekre épülő fejlesztéseket végre lehet hajtani, illetve az egyesület segítséget tud nyújtani megfelelő pályázati források felkutatásában.

1. Az újkőkori leletek, amelyeket feltártak az Arany-patak mentén, nagy lehetőséget jelentenek. Ebben a témában Toronnyal, Dozmattal lehetne együttműködni. Sében az itt feltárt leletanyagból nem látható kiállítva semmi. Cél egy kiállítás létrehozása több környező településsel összefogva. Újkőkori kunyhó létrehozása. Újkőkori ajándéktárgyak, nyári fesztivál a kőkori értékekre építve. Túraútvonal Jákról elindulva a Szent Vidig. Tájékoztató táblák kihelyezése. Helyi identitásépítés. Ismerjük meg egymást. Helyi lakosoknak szóló kiadvány.

2. Séi síszakosztály létrehozása.

3. Pajtajellegű épületet közösségi célokra használni, termelői piacnak is adhatna helyet.

4. A régi vasútvonal kitisztítása, turistaút, bicikliút. Sé környéke mindig is gabonatermesztő vidék volt. Híres a toronyi kenyér, amely megyei érték is lett mint helyi termék. Eköré már most kulturális programok, rendezvények épülnek.

5. Perenyéiek zarándoklata a Szent Vidre a 19. századtól folyamatosan. Ehhez kapcsolódási lehetőségek.

6. Lovasturisztikai fejlesztések

Vasszécseny

A HFS tervezés során a projektnagyság meghatározásánál a mértékletesség figyelembe vétele fontos, hogy több kisebb projekt valósulhasson meg a térségben. A működő és kevésbé aktív civil szervezetek fellendítése és tartalommal való feltöltése legyen cél a tervezés során.

1. Ambrózi hagyaték felelevenítése a mikrotérség településeinek bevonásával egészen a Jeli Arborétumig, természeti, kulturális értékek bemutatása. A program térségek közötti együttműködésre alkalmat teremt a szomszédos Vasi Hegyhát Rábamente Egyesület HACS-al a kámi Jeli Arborétum helyszín miatt.

2. A Rum-Szombathely vasútvonal megszűnésének 40. évfordulója alkalmából a nyomvonalon található közlekedési emlékhelyekhez mint turisztikai fejlesztésekhez kapcsolódó rendezvények, marketing elemek, esetlegesen kisebb felújítási, környezetrendezési munkák.
3. A vasúti nyomvonalra tervezett kerékpárút Szombathelytől-Jeliig. A kerékpárút elkészültének előbemenően, az útvonalhoz kapcsolódóan programsorozat rendezése, a útvonalon található természeti, épített értékek (kastélyok, templomok, bemutató helyek) feltérképezése, összegyűjtése kiadványban, mobil applikáció formájában.
4. Gyöngyös és Rába lehetőségeinek feltérképezése és lehetőségeinek kihasználása.
5. Kikötési lehetőség kialakítása a Rába partján Rum községben.
6. Helyi termelők és termékeik felkutatása, új termelők csatlakozásának ösztönzése, a térség helyi termelőinek összegyűjtése és megismertetése a HACS területén.
7. Vasszécseny település fontolóra venné helyi termelői piac kialakítását, termelői összefogás esetén.
8. Legyen a falu újra falu! program kidolgozása (falusi beszélgetőkörök létrehozása a falu közösségi életének fellendítésére)
9. Szomszédolás: megismertetni a szomszédos települések lakosságát a szomszéd falu természeti, kulturális értékeivel egy rendezvénysorozat keretében.

Vép

A település beékelődött helyzetben van földrajzilag.

1. Szombathelyt Sárvárral összekötő kerékpárút legrövidebb útvonala Vépen halad keresztül.
 2. A környező települések szinte mindegyikén található kastély.
 3. Zöld energia, természet-közeli turisztikai fejlesztések. (Biogáz kísérleti labor, szélkerék)
 4. Természet-közelség megőrzése: díszfaiskola, méhészet.
 5. Helyi fiatalok bevonásával települési filmek készítése. Média jellegű képzés.
 6. Helyi termék-fejlesztés. 39 településre jellemző helyi termék kialakítása. Közösségi műhelyek létrehozása.
 7. Mobil applikáció a helyi értékek bemutatására.
- Példaként előkerültek a lukácsházi pincés-kemencés napok, közös beszerzések. Lukácsházi önerő alap létrehozása.

4. Összegzés

A Pannon Térségfejlesztő Egyesület a megrendezett fórumokon elhangzott ötleteket szeretné beépíteni a Helyi Fejlesztési Stratégiába. Fő irányvonalként az együttműködésre építő projektek támogatása fogalmazódott meg. Kiemelt figyelmet szentelünk a helyi termékeknek, a helyi értékek helyben történő bemutatásának. Fontos, hogy a projektek innovatívak legyenek, hogy minél erősebb multiplikatív hatást váltsanak ki a térség fejlesztésében. Több helyen megfogalmazódott a „Faluk újra legyen falu, a vidék újra vidék!” fejlesztési irány.

2014 áprilisában az MNVH megbízásából készített tanulmány az alábbi koncepciót fogalmazta meg a térség HFS tervezési irányaként, mely 2015 novemberében is megállja a helyét. Tehát megállapítható, hogy a Szombathelyi járás települései határozott koncepció mentén szeretnének a 2020-ig terjedő időszakban továbbhaladni.

A térség falvai egyértelmű nyertesévé válnak a földrajzi pozíciójukból - a megye legnagyobb piacát, Szombathelyt fogják körbe - adódó lehetőségek, s el tudják kerülni az ugyancsak ennek mentén jelentkező veszélyeket. Megmarad és fejlődik a falvak kulturális sokszínűsége, az itt élők helyi identitása. A nagyváros nem szívja ki az életet a vidékéből, hanem folyamatosan egyre gazdagodó lehetőségeket biztosít számára. A falvakban egyre több helyi vállalkozás létesül, gazdagodik a termék- és szolgáltatási kínálat. Szombathely peremtérsége a kertkultúra- és gazdálkodás fellegvára lesz. Ugyanakkor a nagyvárosban élők mindennapi rekreációjában is egyre nagyobb szerepet tölt be a térség (a vidék kapuja). A belső kohézió megerősödik, de az eltérő táji sajátosságokra épülő fejlesztési programok hatása is erős lesz (három mikrotérségi fejlesztési csomópont szerepe kiépül és megerősödik).